

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av krigsfamiljebidragsförordningen den 30 juni 1942 (nr 521).

Genom en den 3 mars 1944 dagtecknad proposition, nr 211, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning angående ändring i vissa delar av krigsfamiljebidragsförordningen den 30 juni 1942 (nr 521).

Härigenom förordnas *dels* att i 1 § krigsfamiljebidragsförordningen den 30 juni 1942 närmast efter 4 mom. skall införas ett nytt moment, betecknat 5 mom., med i det följande angiven lydelse, *dels ock* att 20 § 1 mom.¹ samma förordning skall erhålla nedan angivna ändrade lydelse.

1 §.

5 mom. Vid krig eller eljest under särskilda förhållanden äger Konungen föreskriva, att visst stadgande i denna förordning tills vidare icke skall äga tillämpning.

20 §.

1 mom. Till värnpliktig, vilken uppbär avlöning enligt krigsavlöningsreglementet, utgår, där ej Konungen annorlunda förordnar, efter en tjänstgöringstid om sammanlagt nittio dagar såsom hemortslön ett belopp av en krona om dagen. Sedan tjänstgöringen varat trehundrasextio dagar utgår en krona 50 öre om dagen och efter femhundrafyrtio dagar två kronor om dagen. Vid beräkning av nämnda tjänstgöringstid må endast komma i betraktande den tid, under vilken den värnpliktige efter tidpunkt, som Konungen bestämmer, mot åtnjutande av värnpliktigs avlöningsförmåner fullgjort honom åliggande tjänstgöring enligt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 i 1936 års värnpliktslag eller enligt 28 § 1 mom. i 1941 års värnpliktslag eller tjänstgöring efter eget åtagande, i sistnämnda fall dock endast om tjänstgöringen fullgjorts vid förband, organiserat av den myndighet, vid vilken den värnpliktige är truppregistrerad, eller vad gäller värnpliktig, som är truppregistrerad vid central myndighet, enligt av Konungen i kommandoväg meddelade före-

¹ Senaste lydelse se 1943:125.

skrifter. Med tjänstgöring vid eget förband likställes i nämnda avseende kommendering till skola eller utbildningskurs, som är gemensam för flera förband. Har den värnpliktige innehaft anställning över stat, såsom officer, underofficer eller underbefäl i krigsmaktens reserver, såsom i fredstid konstituerad landstormsofficer eller såsom i fredstid till officers tjänsteställning konstituerad (förordnad) medlem av frivilliga automobilkåren, skall vid beräkning av tjänstgöringstiden hänsyn tagas även till tjänstgöring, som han under sådan anställning fullgjort efter tidpunkt, som Konungen bestämmer.

Denna förordning, såvitt avser 1 § 5 mom., träder omedelbart i kraft. I övrigt länder förordningen till efterrättelse från och med den 1 januari 1944, dock att vid beräkning av tjänstgöringstiden för den som innehaft anställning i krigsmaktens reserver, såsom i fredstid konstituerad landstormsofficer eller såsom i fredstid till officers tjänsteställning konstituerad (förordnad) medlem av frivilliga automobilkåren hänsyn må tagas jämväl till tjänstgöring före nämnda dag.

Beträffande de skäl som åberopats till stöd för förslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

De föreslagna ändringarna ha utarbetats på grundval av framställningar från statens arbetsmarknadskommission. Över den framställning, som föranlett förslaget till ändring av 20 § 1 mom., ha efter remiss utlåtanden afgivits av arméförvaltningens civila departement, marinförvaltningen, försvarsväsendets lönenämnd samt cheferna för armén, marinen och flygvapnet.

Beträffande den ifrågasatta ändringen av 1 § har *föredragande departementschefen, statsrådet Sköld*, anfört följande:

»Med stöd av särskilda stadganden i krigsfamiljebidragsförordningen kunna vid mera omfattande inkallelser till krigstjänst åtgärder vidtagas till förhindrande av dröjsmål med bidragens utbetalande. Enligt vad arbetsmarknadskommissionen upplyst har denna i egenskap av tillsynsmyndighet för familjebidragsverksamheten vidtagit eller kommer att vidtaga ytterligare åtgärder med angivna syftemål. Då det emellertid vid krig eller krigsfara såväl för den inkallade värnpliktige som för hemmavarande familjemedlemmar är av största vikt, att bidragen utan dröjsmål komma vederbörande tillhanda, böra givetvis alla anstalter vidtagas, som syfta till en förenkling av bidragsverksamheten utan att berättigade krav på hjälp åsidosättas.

Kommissionens förslag innebär i första hand en förenkling av bidrags-

formerna. Vad angår bostadsbidrag för ungarlsbostad samt till flyttnings- och magasineringkostnader torde av skäl som kommissionen anfört bidragsbestämmelserna därutinnan icke böra äga tillämpning under krig eller krigsfara. Näringsbidrag jämlikt 14 § krigsfamiljebidragsförordningen utgår, enligt paragrafens lydelse, där ej Konungen annorlunda förordnar. Kungl. Maj:t äger sålunda att beträffande detta slag av bidrag förordna om de inskränkningar som av omständigheterna kunna anses påkallade. Näringsbidrag jämlikt 15 § — bidrag till nedlagd rörelse — kan väl vara behöfligt jämväl vid krig eller krigsfara. Som kommissionen framhållit kan emellertid utgivande av dylikt bidrag under de av krig eller krigsfara föranledda särskilda förhållandena komma att verka orättvist med hänsyn till att bidrag endast kommer ett begränsat antal till godo av dem som behöva sådant bidrag för sin nedlagda rörelse. Då beviljandet av detta bidrag dessutom som regel förutsätter mera ingående utredning av behovet och därtill ofta skriftväxling mellan tillsynsmyndigheten och vederbörande familjebidragsnämnd, torde det vara motiverat, att jämväl detta bidrag upphör att utgå vid krig eller krigsfara.

Vad angår hemortslönen förutsätter denna bidragsform till följd av sin konstruktion kommunikation mellan familjebidragsnämnden och vederbörande truppregistreringsmyndighet ej endast vid bidragens beviljande utan även därefter för bidragets höjande med hänsyn till viss tids tjänstgöring. För att vid krig eller krigsfara befria truppregistreringsmyndigheten från att lämna de för hemortslönens bestämmande erforderliga uppgifterna har kommissionen föreslagit olika alternativ. Antingen kunde sålunda den inskränkningen i rätten till hemortslön genomföras, att redan beviljad hemortslön i fortsättningen utginge, medan nya ansökningar icke beviljades, eller ock kunde den förenklingen vidtagas, att hemortslön alltid beviljades med ett dagsbelopp av en krona, så snart den värnpliktige enligt för nämnden tillgängliga handlingar fullgjort 90 dagars militärtjänstgöring utöver 180 respektive 360 dagars fredstjänstgöring. Slutligen kunde rätten till hemortslön vid krig eller krigsfara helt borttagas. Då enligt avfattningen av 20 § krigsfamiljebidragsförordningen hemortslön under i paragrafen angivna förutsättningar utgår, där ej Konungen annorlunda förordnar, erfordras ändring av författningen endast för genomförande av det andra av förutnämnda alternativ. Enär emellertid huvudsyftet med hemortslönens införande varit att under rådande beredskapstillstånd bereda värnpliktiga, vilka särskilt lång tid tagits i anspråk för beredskapstjänstgöring, viss ekonomisk gottgörelse, torde ur principiella synpunkter hinder icke möta att under krig eller krigsfara låta rätten till hemortslön helt bortfalla. Huruvida vid återgång till normala förhållanden föreskrifter böra i anslutning till arbetsmarknadskommissionens förslag meddelas om retroaktiv utbetalning av hemortslön för tid, under vilken densamma ej utgått, måste bliva beroende av statsfinansiella och andra överväganden.

Kommissionen föreslår vidare, att vissa organisatoriska förenklingar skola vid krig eller krigsfara vidtagas. Då det får anses önskvärt, att den i krigsfamiljebidragsförordningen stadgade möjligheten att med familjemedlemmar jämställa vissa andra i 3 § andra stycket omförmälda personer bibehålles jämväl under krig och vid krigsfara, men denna prövning på skäl som kommissionen anfört under ifrågavarande förhållanden icke bör åvila kommissionen, torde i enlighet med av kommissionen alternativt framfört förslag stadgandet i 3 § krigsfamiljebidragsförordningen om inhämtande av kommissionens medgivande böra för nu angivna fall upphävas.

På grund av vad nu anförts torde i 1 § krigsfamiljebidragsförordningen böra intagas bestämmelse av innebörd, att Kungl. Maj:t vid krig eller eljest under särskilda förhållanden skall äga föreskriva, att visst stadgande i förordningen tills vidare icke skall äga tillämpning.»

Beträffande den ifrågasatta ändringen av 20 § 1 mom. har *departementschefen* anfört:

»Enligt 20 § 1 mom. krigsfamiljebidragsförordningen skall värnpliktig, som innehaft anställning över stat, äga tillgodoräkna sådan tjänstgöring för rätt till hemortslön. Jag delar arbetsmarknadskommissionens uppfattning, att det måste anses skäligt att jämväl värnpliktig, som innehaft anställning som underbefäl i reserven, bör få tillgodoräkna sig tjänstgöring i denna egenskap för rätt till hemortslön. Med hänsyn till de nya reservbefälskungörelsernas bestämmelse om avgångsskyldighet vid 38 års ålder torde detsamma böra gälla f. d. officerare och underofficerare i reserv.

Sedan landstormsofficersinstitutionen numera avskaffats torde, i enlighet med kommissionens hemställan, även värnpliktiga, vilka innehaft anställning såsom landstormsofficerare eller officerare vid frivilliga automobilkåren, böra äga tillgodoräkna sig tjänstgöring, som de fullgjort i denna egenskap, för rätt till hemortslön. I den mån dessa värnpliktiga jämlikt särskilda bestämmelser åtnjuta samma avlöningsförmåner, som skulle ha tillkommit dem om de alltjämt innehaft sin tidigare anställning, och sålunda icke föredraga att erhålla värnpliktigs avlöningsförmåner med åtföljande rätt till hemortslön, saknar emellertid ifrågavarande spörsmål betydelse för deras vidkommande, enär de icke äro berättigade till hemortslön. Då någon organisationsförändring av liknande innebörd som för landstormsinstitutionen icke ägt rum beträffande sjövärnskåren eller svenska röda korsets frivilliga sjukvårdstrupper, är ifrågavarande spörsmål icke aktuellt för sistnämnda organisationer.

De ifrågavarande bestämmelserna torde böra införas i 20 § 1 mom. krigsfamiljebidragsförordningen genom en omformulering av sista punkten i detta moment. Vid prövning av ansökan om hemortslön efter förordningens ikraftträdande skall alltså den avsedda tjänstgöringen tillgodoräknas vederbörande för fastställande av såväl rätten till hemortslön som dennas belopp.

Då de nya reservbefälskungörelserna samt bestämmelserna om avskaffande av landstormsofficersinstitutionen trätt i kraft den 1 januari 1944, torde även de nu föreslagna bestämmelserna böra gälla från och med nämnda dag. I enlighet härmed bör i en övergångsbestämmelse stadgas att hemortslön för ifrågavarande grupper värnpliktiga skall utgå retroaktivt, räknat från nämnda tidpunkt.»

Utskottet har ej funnit skäl till erinran mot det genom propositionen *Utskottet* framlagda förslaget och får därför hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 23 maj 1944.

På andra lagutskottets vägnar:

KERSTIN HESSELGREN.

Vid ärendets behandling hava närvarit
från första kammaren: herrar *Wistrand, Mannerskantz, Hage, Hallagård, Nils Elowsson, Söderkvist, Holmbäck* och *Helgesson*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herrar *Ryberg, Cruse, Holm, Larsson* i Östersund, *Hagård, Jansson* i Hällefors och *Andersson* i Eskilstuna.
